**אגלי טל הקדמה**

...ומדי דברי זכור אזכור מה ששמעתי קצת בני אדם טוענין מדרך השכל בענין לימוד תוה"ק ואמרו כי הלומד ומחדש חדושים ושמח ומתענג בלימודו אין זה לימוד התורה כ"כ לשמה כמו אם היה לומד בפשיטות שאין לו מהלימוד שום תענוג והוא רק לשם מצוה. אבל הלומד ומתענג בלימודו הרי מתערב בלימודו גם הנאת עצמו. ובאמת זה טעות מפורסם. ואדרבא כי זה היא עיקר מצות לימוד התורה להיות שש ושמח ומתענג בלימודו ואז דברי תורה נבלעין בדמו. ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק לתורה. [ועיין פירש"י סנהדרין נ"ח. ד"ה ודבק]. ובזוה"ק דבין יצה"ט ובין יצה"ר אינן מתגדלין אלא מתוך שמחה. יצה"ט מתגדל מתוך שמחה של תורה. יצה"ר כו'. ואם אמרת שע"י השמחה שיש לו מהלימוד נקרא שלא לשמה או עכ"פ לשמה ושלא לשמה. הרי שמחה זו עוד מגרע כח המצוה ומכהה אורה ואיך יגדל מזה יצה"ט. וכיון שיצה"ט מתגדל מזה בודאי זה הוא עיקר המצוה. ומודינא דהלומד לא לשם מצות הלימוד רק מחמת שיש לו תענוג בלימודו הרי זה נקרא לימוד שלא לשמה כהא דאוכל מצה שלא לשם מצוה רק לשם תענוג אכילה ובהא אמרו לעולם יעסוק אדם כו' שלא לשמה שמתוך כו'. אבל הלומד לשם מצוה ומתענג בלימודו הרי זה לימוד לשמה וכולו קודש כי גם התענוג מצוה:

ובזה אמרתי ליישב דברי הרמב"ם בפ"ג מה' ת"ת ובפ"י מהל' תשובה שהעתיק לעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה שמתוך שלא לשמה כו' ואלו מצות שייר. ואין לומר כלל שלא היה בגירסתו רק תורה. שגם בפיר"ח על פסחים נ': העתיק בתורה ובמצות. ועוד דממקומו שם בגמרא הוא מוכרע דאמר רבא הני נשי דמחוזא אף על גב דלא עבדן עבידתא במעלי שבתא משום מפנקותא הוא דהא כל יומא נמי לא קא עבדן אפילו הכי שפל ונשכר קרינן להו. ומייתי בסמוך לה הא דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות שלא לשמה. משמע דמהאי טעמא הוא. וכן הוא בפירש"י להדיא ע"ש. הרי מבואר שגם במצות כן:

והנ"ל בדעתו ז"ל דהנה הרמב"ם [שופר פ"ב ה"ד] פסק דמצות צריכות כוונה. ואף על פי כן כפאו ואכל מצה פסק דיצא. ופי' הר"ן [ר"ה בד' הרי"ף ז ב] דבמצה הרי נהנה באכילתו ואמרינן בעלמא [כריתות יט ב] המתעסק בחלבים כו' חייב שכן נהנה. וה"נ במצוה שנהנה בעשיתה יוצא אפילו בלא כוונה וכפירש"י ז"ל. והנה בט"ז יו"ד סוף סימן רכ"א דאף דמצות לאו להנות נתנו ומותר במודר הנאה אינו כן בתורה שמשמחת הלב ומגיע לו הנאה ע"ש. והנה לעיל כתבנו דשמחה והנאה שמתענג בלימוד התורה היא מכלל המצוהא:

ובזה נבאר דברי הרמב"ם הנ"ל דקשה לי' בהא דשלא לשמה דמשמע אפי' אין מתכוין למצוה. כהא דשפל ונשכר בפסחים הנ"ל כפירש"י שם. והא ק"ל מצות צריכות כונה. ואין לומר דאף דמצות צריכות כוונה. מ"מ מתוך שעושה שלא בכוונה יבא לעשות בכוונה והוא נמי בכלל דבריו מתוך שלא לשמה בא לשמה. ליתא דהנה בהוריות יוד: מייתי רב ראי' להא דלעולם יעסוק אדם כו' שמתוך שלא לשמה בא לשמה מבלק שבשכר שהקריב מ"ב קרבנות זכה ויצאתה ממנו רות. ופירש מהרש"א שהקרבנות היה לעצמו להנצל מישראל והוא דומיא דלקנות שם. בא לשמה שזרעו דוד ושלמה הקריבו לשמה. והנה מוכח מזה דשלא לשמה נמי מצוה היא בעצם. וע"כ בשביל מצוה זו זוכה לבוא לידי לשמה. דאלת"ה אלא דשלא לשמה לאו מצוה היא כלל. ומ"מ ע"י הרגל המצוה יבוא לעשות לשמה. מה ראי' הוא מבלק שבלק אף שהתכוין להנצל מישראל מ"מ נתכוין להקריב להשי"ת ועשה מצוה. וע"כ בזכות זה זכה מה שזכה. וכן מפורש בשכר שהקריב מ"ב קרבנות אלמא דזכות הקרבנות גרמו לו ולא ההרגל. ועוד דלא שייך כלל לומר שע"י הרגלו של בלק בקרבנות הקריבו דוד ושלמה לשמה. אבל שלא לשמה דאמרת דלאו מצוה היא כלל מנלן שיבוא מזה לידי לשמה. אלא ודאי דכל שלא לשמה נמי מצוה היא בעצם. וע"כ בזכות מצוה זו זוכה לבוא לידי לשמה. וע"ז שפיר מייתי ראי' מבלק שבשכר שהקריב אף דהוי שלא לשמה זכה מה שזכה. והתינח במצוה שלא לשמה דמצוה היא עכ"פ בעצם. אבל בלא נתכוין למצוה למ"ד מצות צריכות כוונה לאו מצוה היא כלל. כדמוכח בעירובין צ"ה: דלמ"ד מצות צריכות כוונה בלא מתכוין למצוה אינו עובר בבל תוסיף כלל. ואי אמרת דבלא כוונה מ"מ מצוה היא. ממילא הוי מוסיף ועבירה היא. [האומנם שדעת התוספות פסחים קט"ו. דאף למ"ד צריכות כוונה מצוה היא אלא שלא יצא בה ידי חובתו אך דעת יחידית היא זו] איך נלמוד שיבוא מזה לידי מצוה בכוונה. אך בתורה ניחא כיון שנהנה והנאה היא מכלל המצוה הרי זה דומה לאכילת מצה דכפאו ואכל מצה יצא אף דאינו מתכוין למצוה. ומעתה לא קשיא ממי שאינו

עושה מלאכה בערב שבת לשם עצלות דנשכר משום דהוי מצוה שלא לשמה. ולהנ"ל מיושב שפיר דהנה הא דמתעסק פטור ודשא"מ מותר. הוא דוקא במידי דמעשה. שהרי כתב הטור שהמשהה חמץ שאינו ידוע לו בפסח הוא כאוכל חלב בשוגג. הרי דאף שאינו מתכוין להשהות ומתעסק הוא. דומה לאוכל חלב בשוגג. והטעם משום שאינו מידי דמעשה. וכן כתב המק"ח בהקדמה לבדיקה וביטול. ממילא כמו בעבירה שאינה במידי דמעשה לית בה משום מתעסק ודשא"מ. ה"ה במצוה שאינה במעשה לית בה משום אינו מתכוין למצוה. וכמו שמדמה הר"ן מצוה דאית בה הנאה אף בלי מתכוין לעבירה דאית בה הנאה במתעסק. ה"ה שנדמה באינו עושה מעשה וק"ל. וע"כ מונע א"ע ממלאכה בע"ש שהמצוה היא בשב ואל תעשה. שפיר הוא אף בלי כוונה. ומה שאמר ר' יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות שלא לשמה כו' יש ליישב לא מיבעיא לדעת האו"ז פ' ראוהו ב"ד דרב יהודה אמר רב דאמר בחולין [לא א] נדה שנאנסה וטבלה מותרת לביתה סובר מצות אין צריכות כוונה דאתי שפיר דרב יהודה אמר רב לשיטתי'. אך גם להרמב"ם שפסק מצות צריכות כוונה אף שפסק [מקואות פ"א ה"ח] דנדה שנאנסה וטבלה טהורה לביתה. ש"מ דס"ל דלא תלוי הא בהא ושאני טבילה שהיא מכשיר. ואין ראי' מהא דחולין דרב ס"ל מצות אין צריכות כוונה. מ"מ יש להוכיח דרב סובר מצות אין צריכות כוונה. דהנה בדבר שאין מתכוין דמתיר ר"ש. קאמר הש"ס פסחים כ"ה: דר"ש אזיל בתר כוונה. ומכלל דר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור הטעם דלא אזיל בתר הכוונה רק בתר המעשה. וממילא דה"ה לגבי מצות ר' יהודה יסבור מצות אין צריכות כוונה. כמו שדימו מצוה לעבירה בענין נהנה. והנה רב כר' יהודה ס"ל דדבר שא"מ אסור כבש"ס שבת כ"ב. מ"א: עיין שם וממילא לדידי' מצוות אין צריכות כוונה לבד במתעסק דאין מתכוין כלל להמעשה. וכשידע דדבר זה הוא מצוה אף שאין מתכוין למצוה יצא. וע"כ שפיר קאמר לעולם יעסוק כו' ובמצות שלא לשמה. אבל למה דפסק הרמב"ם מצות צריכות כוונה לא הי' יכול להביא אלא בתורה שלא לשמה ומשום דנהנה כנ"ל חשוב מתכוין:

ובמה שביארנו הטעם בתורה אף בלי כוונה משום דנהנה. עוד יגדל טעם זה במחדש חדושים בתורה. ועיין בכוונת המקוה להרב מלאדי ז"ל...

והנה הדפסתי גם קיצור הלכה העולה מן הפלפול בפנים הספר ועליו יסוב הפלפול משום דקי"ל ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה, פירש"י פסחים ג': לפי שמתקיימת גירסא שלה יותר מן הארוכה. וע"י הפנים שהוא תכלית הפלפול בדרך קצרה יזכרו גם הפלפול בעצמו אף שהוא באריכות:

וזאת לדעת כי במלאכת לש יש סברא אחת בענין הקדמת קמח למים או מים לקמח אשר לא נתבררה לי כל צורכה אם היא נכונה. ולא מנעתי לכותבה כי כל פטפוטי דאורייתא טבין:

עתה אחלה פני כל מעיין בספרי בל יעיין במרוצה רק יעיינו בו במתינות. ואם יהי' דבר תמוה בעיניהם יעיינו עוד הפעם בהסוגיא עצמה ובדברי הראשונים כי נלאיתי להעתיק כל דבריהם ז"ל בלשונם. ואם עדיין יקשה להם דבר יעיינו בו פעמים ושלש. כאשר קרה לי כמה פעמים עם לומדים מופלגים שלא הבינו דברי לאמיתם מתוך מכתבי והשיבו עליהם עד שדברתי עמהם פא"פ אז הודו שלא הבינו כוונתי תחלה:

ראיתי לקיים בן יכבד אב לכתוב בפתיחת ספרי דבר מה ששמעתי מכבוד אאמו"ר זצ"ל בפי' משנה ראשונה דברכות מאימתי קורין את שמע בערבין משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן. ואינו מובן התלי' זה בזה. ואמר א"א ז"ל דענין הערב שמש שהצריכה תורה דאף אחר שטבל מ"מ מאחר שהי' טמא באותו יום נשאר בו רושם טומאה כל היום ובהערב שמש שבא יום אחר שלא הי' בו טומאה נסתלק גם הרשימה. וכאשר הוא בטומאה כן הוא לעומתו בקדושה כשמקבל עליו עול מלכות שמים שחרית אף שאח"כ אין מחשבתו בזה מ"מ נשאר בו רושם קבלת עול מלכות שמים כל היום. ובערב שבא יום אחר נסתלק גם הרשימה וצריך לקבל עמ"ש מחדש עכ"ד פי חכם. ומצאתי כדבריו בפע"ח שער מנחה פ"א ז"ל כי לפי שנשאר עדיין רושם מן המוחין של ק"ש של שחרית. לכן אין עתה צריך לומר ק"ש במנחה. עכ"ל פע"ח:

עתה אני מתפלל תפלה קצרה שיהי' ספרי תועלת להתלמידים כנ"ל באריכות. ושיתקבלו דברי אצל חכמי לב. אך אם ימצא איזה טעות בספרי. ומבחר מין אנושי לא נמלט מטעות. אין רצוני שיתקבל זה הטעות כלל ויהי' בטל ומבוטל כלא הי':

אלה דברי עבד לעבדי ה'. אסקופה הנדרסת לרגלי חכמים הצדיקים זעירא ולא מן חבריא: הק' אברהם.